

De ultieme waarheid over leerkrachtvaardigheden...¹

Kris Van den Branden

Ik zal het in dit stukje hebben over de vaardigheden die van een leerkracht een goede leerkracht maken. Ik ben er mij van bewust dat ik me daarmee behoorlijk wat onheil op de hals kan halen, vooral omdat ik me - nu ik er eens goed over nadenk - weinig concreets kan voorstellen bij een vaag begrip als 'leerkrachtvaardigheden'. Dat heeft waarschijnlijk met mijn verleden te maken. Toen ik nog veel jonger was, nog zo jong dat ikzelf de roekeloze ambitie had om ook leerkracht te worden, vertelde men mij altijd dat leerkrachtvaardigheden iets waren wat je van nature had of niet. Zoiets natuurlijk bleken die leerkrachtvaardigheden te zijn dat men ze aanduidde met dat kleine woord waarmee men nog andere natuurlijke dingen pleegt aan te duiden:

'het'.

ie leerkracht heeft het,' zeiden inspecteurs in mijn tijd, als ze weer eens een of andere les hadden bijgewoond, 'en die andere daar, die heeft het beslist niet en zal het ook nooit hebben.' De vraag is echter: wanneer heeft een leerkracht 'het'? In dit opzicht lijkt de leerkracht me veel gemeen te hebben met de groene beweging: de ultieme vaardigheid van beiden bestaat erin zichzelf overbodig te maken. De taalleerkracht Nederlands is vaardig als hij er door zijn

ondersteuning voor zorgt dat zijn taalleerders zich met dat Nederlands uit de slag kunnen en willen trekken, en als hij hen de wapens in handen geeft die hen in staat stellen om hun taalvaardigheid Nederlands verder zelf te ontwikkelen.

De leerkracht heeft dus niet alleen wat gemeen met de groene beweging, maar ook met ouders. Ook als vader en moeder trachten wij onze kinderen zo op te voeden dat zij zich op een dag zelfstandig uit de slag weten te trekken. En toch, in de

praktijk durven vele leerkrachten wel eens vergeten dat de vaardige leerkracht ook een beetje 'ouder' moet zijn en blijven. Als we de literatuur over klasinteractie mogen geloven, dan ondergaan vele leerkrachten, eens ze de deur van hun klas achter zich

dichttrekken, een gedaanteverwisseling in ware Dokter-Jekyll-en-Mister-Hyde-stijl. De overbekende leerkracht-dichter Jacobus Frik beschrijft het in een van zijn magistrale poëziebundels als volgt:

Thuis ben ik een klankbord, een immer luist'rend oor,
Op school ben ik een stem, een ratelende boor.
Thuis laat ik ze springen en dartelen in het rond,
Op school plak ik ze vast, veeg Pattex aan hun kont.
Thuis laat ik ze vragen: wat, waarom en hoe?
Op school stel ik de vragen, tot in den treurnis toe.
Thuis ben ik geduldig, ga zelden door het lint,
Op school ben ik de zeurkous, het rotverwende kind.
Thuis spreken ze krom, is het altijd foute boel,
Op school krijgen ze voor missers de kogel of de stoel.

De beruchte breuk tussen school- en thuistaal geldt dus blijkbaar niet alleen voor leerlingen. Spijtig, vindt ook mijn collega Piet Van Avermaet. In een boek over taakgericht taalonderwijs van de VON-werkgroep NT2 dat zopas verscheen, pleit hij dan ook voor een innige omhelzing tussen de wereld in de klas en de wereld daarbuiten². Het kan toch niet, zo verzucht Piet op en tussen de lijnen, dat leerkrachten die thuis zo 'kind-gericht' zijn zich op school zo weinig 'leerling-gericht' gedragen? Het kan toch niet dat leerkrachten, eens ze voor de klas komen te staan, veranderen in ego-centrische betweters met oordoppen in en oogkleppen op? Nee, oogkleppen kan je maar beter achterwege laten als je als leerkracht wordt gedropt in een klas waarin rijk en arm, meisjes en jongens, Vlamingen, Turken, Marokkanen, Burundezers en Chinezen, kinderen van gescheiden ouders, kinderen van nog samenwonende ouders en kinderen van alleenstaande moeders samen Nederlands moeten leren. Je ogen moeten open, je horizon past enkel nog op

een tv-toestel met breedscherm, je oude vastgeroeste ideeën over onderwijs (en over het leven in het algemeen) komen al heel vlug op een zeer wankel sokkel te staan.

En voor het overige moet je alles wat je hebt, al je vernunft en intellect, vindingrijkheid en engelengeduld, handen en benen, knieën en ellebogen gebruiken om je studenten/leerlingen vaardiger in dat weerbarstige Nederlands te maken. Ik citeer hier met veel genoegen Ann De Schryver. 'Ik heb ooit,' zo schrijft ze in haar bijdrage tot datzelfde VON-boek over taakgericht taalonderwijs, 'met een fles die ik op mijn hoofd vasthield, een lepel in mijn mond en een paraplu tussen mijn knieën de klas moeten rondspringen...' ³ De vaardige leerkracht Nederlands is dus niet alleen een beetje vader of moeder, hij/zij is ook een clown. Of zoals Lea Vanblerckom, een leerkracht Nederlands aan anderstalige nieuwkomers het zegt: Ik voel me soms een hyperkinetische Muppet die in Sesamstraat is terechtgekomen. ⁴ Ik zit me hier nu wel af te

vragen over welke Muppet ze het dan wel heeft: over Kermit de kikker, die hoe chaotisch het er in het Muppet-theater soms aan toe gaat, toch alle touwtjes in handen houdt? Of over Fozzie de beer, die als de show dreigt stil te vallen, de hele boel opvrolijkt met een grap? Over Miss Piggy, die erin slaagt op de cruciale momenten de aandacht naar zich toe te trekken? Of over mijn favoriete Muppet: Animal?

Is de vaardige leerkracht niet een beetje Animal? Moet hij niet een kleine dosis slecht karakter, ja zelfs sadisme aan de dag leggen? Het is toch immers per definitie zijn opdracht om zijn leerders met taken te confronteren die ze eigenlijk nog niet aankunnen. Als leerders taken krijgen die ze al wel aankunnen, valt er voor hen immers niets te leren... Gelukkig is, net als bij Animal, dat sadistisch trekje maar een pose. Net als Animal is de vaardige leerkracht diep van binnen een weldoener met een gouden hart. De vaardige leerkracht begeleidt en ondersteunt immers zijn taalleerders intensief, hij staat hen bij met raad en daad om al die moeilijke taken uit te voeren, hij haalt hen uit het slop telkens ze daarin gesukkeld zijn, hij slaat bruggen tussen de eisen van de taak en de beperkingen van de leerder. De vaardige leerkracht is een bruggenbouwer, een ingenieur avant la lettre.

En over bruggen gesproken, Club Brugge dan, de leerkracht is en blijft de kapitein van de ploeg. Niet het soort kapitein dat zo nodig de vedette wil uithangen, maar wel de kapitein die de rest van de ploeg aanspoort, die vermoeide en lusteloze ploegmaats motiveert, die rebellen tot de orde roept, die overal tegelijkertijd onzichtbaar

aanwezig is, die energie losweekt, die de lijnen uitschrijft maar toch voldoende initiatief aan de anderen laat, en die steeds de voorkeur geeft aan laten scoren, eerder dan zelf te willen scoren. Ik weet het wel, voor de kapitein van Club Brugge is het allemaal wat gemakkelijker: hij heeft immers de rechtstreekse steun van onze eerste minister. De leerkrachten moeten het stellen met de steun van minister Vdb (en met Vdb bedoel ik uiteraard niet mezelf...).

Weldoener, sadist, groene rakker, ouder, bruggenbouwer, kapitein... De leerkracht is een duizendpoot. Of, om het met Multatuli te zeggen, de leerkracht is een vat vol inktvis. Dat klinkt dan misschien als een afsluitende conclusie, als de ultieme waarheid over leerkrachtvaardigheden, maar laten we toch maar voorzichtig zijn met ultieme waarheden over leerkrachtvaardigheden. Eerlijk gezegd denk ik dat de ultieme waarheid over leerkrachtvaardigheden niet bestaat. Dat komt omdat de zoektocht naar leerkrachtvaardigheden nog steeds doorgaat, en waarschijnlijk nooit voltooid zal zijn. Laten wij dus maar een gezond wantrouwen aan de dag leggen tegenover iedereen die beweert de ultieme waarheid over leerkrachtvaardigheden in pacht te hebben. Laten wij dus ook maar kritisch blijven tegenover alles wat wijzelf over leerkrachtvaardigheden de wereld insturen. Laten wij ons stellig voornemen om vooral te blijven zoeken naar nieuwe informatie, nieuwe literatuur, om te blijven leren van nieuwe klaservaringen, om met geestesgenoten en niet-geestesgenoten gedachten te blijven uitwisselen en hevige discussies te blijven hebben over dat wat van een leerkracht een goede leerkracht maakt...

*Kris Van den Branden
Ondervoorzitter VON
Schoonbroek 16
2180 Ekeren*

Noten

- 1 Dit is een licht aangepaste versie van een lezing die ik hield naar aanleiding van de viering van vijf jaar aggregatie NT2-UIA (20 juni 1996).
- 2 In: VON-werkgroep NT2 (red.): *Taakgericht taalonderwijs: een onmogelijke taak?* Deurne: Uitgeverij Plantyn, 1996, p. 227-267.
- 3 In: VON-werkgroep NT2 (red.): *Taakgericht taalonderwijs: een onmogelijke taak?* Deurne: Uitgeverij Plantyn, 1996, p. 71-96.
- 4 Zie *Samenwijs* 16/9, p.7-10.

T U S S E N D O O R

ELFDE HSN-CONFERENTIE **Oproep voor presentaties**

*De elfde HSN-conferentie vindt plaats op 7 en 8 november 1997 in Utrecht.
Wie een presentatie wil houden,
wordt van harte uitgenodigd dit te laten weten aan
Mariëtte Hoogeveen, Oud Over 74, NL-3632 VE Loenen,
tel. 00-31-294-23.24.79.*

*Programmafolder en inschrijfformulier worden omstreeks 31 augustus
verzonden. Wie er niet van overtuigd is al op de verzendlijst te staan,
kan zich hiervoor opgeven bij
Peter Nieuwenhuijsen, tel./fax 00-31-58-267.07.69.
Informatie voor Vlaanderen bij Hugo de Jonghe, tel./fax (02)269.38.67.*

